

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

Орган Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі, Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Совеце Міністраў БССР, Міністэрства кінематаграфіі БССР і Камітэта па справах культурна-асветных устаноў пры Совеце Міністраў БССР

№ 33 (628) Субота, 16 жніўня 1947 года. Цана 50 кап.

НА ШЛЯХУ ўЗДЫМУ

Прашай год са дня прыняцця Цэнтральным Камітэтам ВКП(б) пастанова аб часопісах «Звязда» і «Ленінград». Гэтая гістарычная пастанова, а таксама даклад таварыша Жданова, зрабілі велізарны ўплыў на ўсю савецкую літаратурную грамадскасць і выклікалі небывалы палітычны і творчы ўздым сярод савецкіх пісьменнікаў. Пачыналася аднаўленне пісьменнікаў за сваю літаратурную дзейнасць, павялічылася патрабавальнасць, вострай стала крытыка недахопаў, узрасла барацьба супраць бездзейнасці, пошласці, апалітычнасці і нізкапаклонства перад інашаземшчынай.

Добратворны ўплыў зрабілі пастановы ЦК ВКП(б) і на беларускую літаратуру. Яна таксама за апошні час узбагацілася радам выдатных твораў, якія маюць жыццё і барацьбу беларускага народа. Да такіх твораў, перш за ўсё, трэба аднесці вялікую пэўна народнага паэта, лаўрэата Сталінскай прэміі Якуба Коласа «Рыбакова хата». Пётрусь Броўка напісаў пэўна «Дума пра Маскву» і «Хлеб» і шэраг новых вершаў, якія ўдасцены Сталінскай прэміі. Малады драматург Маўзон пры актыўнай падтрымцы рэжысёра Саннікава і ўсяго творавага калектыва Беларускага Дзяржаўнага тэатра імя Янкі Купалы стварыў пэўна «Канстанцін Заслонаў», якая праўдзіва паказвае гераічны барацьбу беларускага народа з нямецкімі акупантамі. Заканчаюць ілюстрацыю новых твораў прэміі М. Паслядовіч—аб будаўніцтве Мінскага аўтамабільнага заводу і А. Стаховіч—пра аднаўленне калгаснай вёскі.

Паэты А. Куляшоў, М. Танк, П. Панчанка і другія напісалі рад новых вершаў, прысвечаных тэмам будаўніцтва.

Літаратурныя сілы рэспублікі папоўніліся маладымі, здольнымі паэтамі і празаікамі, творчым дзейнасць якіх наўхільна актыўна. Але гэта толькі першы і яшчэ нязначны поспехі ў паражэнні з тымі задачамі, якія паставлены перад пісьменнікамі Цэнтральным Камітэтам нашай большэвіцкай партыі.

Гераічная барацьба беларускага народа з нямецка-фашысцкімі захопнікамі не знайшла яшчэ вартга адлюстравання ў творах нашых пісьменнікаў.

З вялікім натхненнем адбудоўвае беларускі народ сваю гаспадарку, разбураную фашысцкімі рабаўнікамі. З поспехам і руінаў устаюць нашы гарады і вёскі, фабрыкі і заводы, калгасы, будуецца новая будына прамысловыя прадпрыемствы. Але, калі не лічыць невялікі апошні ў. Краўчанкі—«Станавленне» і М. Паслядовіча «Цёплае дыханне», беларускія пісьменнікі яшчэ не ўспілі твораў аб пасляваенным будаўніцтве.

Беларускія пісьменнікі яшчэ недастаткова паказалі ў сваіх творах вялікую сілу ідэй савецкага патрыятызма і пачуцця савецкай нацыянальнай гордасці, не паказалі, як трэба, перавагу савецкай культуры над культурай буржуазных краін.

Варта адзначыць асабліва вялікае адставанне дзіцячай літаратуры. Нашы пісьменнікі за апошні год не стварылі значных кніжак для дзяцей.

Нашы літаратурна-мастацкія часопісы «Полымя» і «Беларусь» хача і зрабілі за апошні час некаторыя крокі да перабудовы сваёй работы ў адпаведнасці з рашэннем ЦК ВКП(б), усё яшчэ далёка не ператворылі ў сапраўдныя цэнтры баявога, высокаідэйнага мастацтва.

Адсутнасць неабходнай патрабавальнасці, друкаванне недарэчаных твораў, слабая аддзелаў крытыкі і бібліяграфіі—такія асноўныя недахопы нашых часопісаў. Яны яшчэ не ідуць у нагу з жыццём, не станцы на ўзроўні ўзрослых запатрабаванняў, не сталі магутным сродкам савецкай дзяржавы ў справе выхавання савецкіх людзей і ў асаблівасці моладзі (з пастановай ЦК ВКП(б) аб часопісах «Звязда» і «Ленінград»).

Такое становішча можна тлумачыць толькі дрэннай работай Праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі, якое з вялікім спазненнем узлезло за перабудовы сваёй дзейнасці, не здолела арганізаваць пісьменнікаў на выкананне пастановаў ЦК ВКП(б) аб літаратуры і мастацтве.

Цэнтральны Камітэт КП(б) Беларусі спецыяльнай пастановай прыняў меры для выпраўлення становішча ў беларускай літаратуры, для падпешвання работы Саюза савецкіх пісьменнікаў і часопісаў.

Галоўнай задачай беларускіх пісьменнікаў з'яўляецца стварэнне новых высокамастацкіх і ідэйных твораў аб гераічных справах савецкіх людзей, іх высокім патрыятызме ў гады Вялікай Айчыннай вайны і ў перыяд пасляваеннай сталінскай п'яцігодкі, аб перавазе савецкага грамадства над светам капіталізма, аб высокіх маральных якасцях савецкіх людзей.

Прызначэнне савецкага пісьменніка заключаецца ў тым, каб сродкам мастацкага слова дапамагчы большэвіцкай партыі і савецкай дзяржаве выходзіць працоўных у духу беззаставяльнай адданасці і служэння савецкаму ладу, ідэям камунізму. Садзейнічаць ліквідацыі ў свядомасці людзей перажыткаў капіталізму, сярод якіх адным з самых шкодных з'яўляецца нізкапаклонства перад буржуазнай культурай Захада, выходзіць пачуццё савецкай нацыянальнай гордасці, бадзёрнасці, упэўненасці, выходзіць сацыялістычна адносіны да грамадскай уласнасці—пачынаю абязваць беларускіх пісьменнікаў.

«Савецкі народ чакае ад савецкіх пісьменнікаў сапраўднага ідэйнага ўзбраення, духоўнай ежы, якая дапамагае-б выкананню планаў вялікага будаўніцтва, выкананню планаў аднаўлення і далейшага развіцця народнай гаспадаркі нашай краіны. Савецкі народ прад'яўляе высокія патрабаванні да літаратуры, хоча задавальнення сваіх ідэйных і культурных запатрабаванняў» (А. Жданова).

Савецкія пісьменнікі выканваюць гэтыя вялікія задачы толькі тады, калі будуць чэрпаць сваё натхненне ў жыцці і працы народа, у марксіска-ленінскай ідэалогіі, калі яны няспыня будуць павышаць свой ідэйна-палітычны ўзровень, удумліва і глыбока вывучаць тэорыю і гісторыю камуністычнай партыі.

Большэвіцкая крытыка і самакрытыка—важнейшы сродак для дасягнення гэтай мэты. Трэба памятаць, што толькі смелая большэвіцкая крытыка дапамагае ўдасканаленню нашым людзям, што толькі высокая прынцыповая патрабавальнасць да сябе і да таварышоў дапамагае рухацца наперад да новых перамог.

Толькі такім шляхам нашы пісьменнікі здоліць узбагаціць савецкую літаратуру новымі мастацкімі творами, вартымі сацыялістычнай эпохі, здольнымі развіваць пачуццё жыватворнага савецкага патрыятызму, гэтай магутнай рухаючай сілы ў барацьбе за камунізм.

У Совеце Міністраў Саюза ССР

Аб пераўтварэнні ўсерасійскай Акадэміі мастацтва ў Акадэмію мастацтва ССРСР

Совет Міністраў Саюза ССР пастанавіў пераўтварыць ўсерасійскую Акадэмію мастацтва ў Акадэмію мастацтва ССРСР. Акадэмія мастацтва ССРСР павінна з'явіцца вышэйшай навуковай установай, якая аб'ядноўвае найбольш выдатных дзеячоў у галіне жывапісу і скульптуры, а таксама ажыццяўляе падрыхтоўку мастакоў вышэйшай кваліфікацыі.

Совет Міністраў ССРСР устанавіў, што Акадэмія мастацтва ССРСР падначалена Камітэту па справах мастацтва пры Совеце Міністраў ССРСР і падпарадкавана непасрэдна Старшынні Камітэта.

Асноўнымі задачамі Акадэміі мастацтва ССРСР з'яўляюцца:

- забеспячэнне наўхільнага ўздыму і развіцця савецкага выяўленчага мастацтва ва ўсіх яго формах на базе паслядоўнага ажыццяўлення прынцыпаў сацыялістычнага рэалізму і далейшага развіцця лепшых прагрэсіўных традыцый мастацтва народаў ССРСР і, у прыватнасці, рускай рэалістычнай школы;
- актыўнае садзейнічанне развіццю творчэсці савецкіх мастакоў, аб'ядноўванню творчай практыкі савецкага выяўленчага мастацтва—жывапісу, скульптуры, графікі, народнага і прыкладнага мастацтва;
- распаўсюдка вытаннай творчэсці мастацтва і мастацкай крытыкі на аснове марксіска-ленінскай метадалогіі;
- шырокая прапаганда савецкага выяўленчага мастацтва і яго дасягненняў сярод савецкага народа і павышэнне ролі мастацтва ў справе камуністычнага выхавання працоўных;
- барацьба з фармалізмам, натуралізмам і другімі правамі сучаснага буржуазнага ўладніцкага мастацтва, з бездзейнасцю і апалітычнасцю ў творчасці, з ілжэнавуковымі, ідэалістычнымі тэорыямі ў галіне эстэтыкі;
- падрыхтоўка і выхаванне мастакоў (жывапісаў, скульптураў, графікаў) вышэйшай кваліфікацыі і навуковых працаўнікоў у галіне выяўленчага мастацтва, а таксама ўсямернае садзейнічанне павышэнню творчай кваліфікацыі маладых савецкіх мастакоў;
- распаўсюдка пытанняў тэхналогіі розных спосабаў выканання мастацкіх твораў: мазаіка, фрэска, жывапіс маслам, акварэль, апрацоўка камяня, ліццё, пап'ярына, перафармаванне і г. д., а таксама тэхналогія мастацкіх матэрыялаў.

Совет Міністраў ССРСР устанавіў, што Акадэмія мастацтва ССРСР складаецца з сапраўдных членаў (акадэмікаў), ганаровых членаў, членаў-карэспандэнтаў, навуковых супрацоўнікаў, выкладчыкаў і другіх спецыялістаў, якія працуюць ва ўстановах Акадэміі. Лік сапраўдных членаў

Акадэміі мастацтва ССРСР не павінен перавышаць 45 чалавек, а членаў-карэспандэнтаў—25 чалавек; сапраўднымі членамі Акадэміі мастацтва ССРСР могуць быць выбраны мастакі і навуковыя дзеячы ў галіне выяўленчага мастацтва, якія стварылі мастацкія творы ці навуковыя працы выдатнага значэння; ганаровымі членамі Акадэміі мастацтва ССРСР могуць быць выбраны мастакі і навуковыя дзеячы як ССРСР, так і другіх краін, якія ўзбагацілі выяўленчае мастацтва працамі субстантнага значэння; члены-карэспандэнты выбіраюцца з ліку мастакоў і мастацтвазнаўцаў, якія асабліва вынілі сябе ў галіне мастацкай творчасці і навуковай работы.

Совет Міністраў Саюза ССР зацвердзіў у званні сапраўдных членаў першага складу Акадэміі мастацтва ССРСР: Авілава М. І., Бакшэва В. Н., Бяліннікава-Бірулю В. К., Герасімава А. М., Герасімава С. В., Грабара І. Э., Дзвінка А. А., Яфанова В. П., Залькаліс Т. Э., Ігансона Б. В., Кас'яна В. І., Крылова П. Н., Канчалюскага П. П., Курьянова М. В., Манізера М. Г., Маркярава С. Д., Мухіну В. І., Нікаладзе Я. І., Паўлава І. Н., Пастова А. А., Сабель П. В., Сар'яна М. С., Сакалова Н. А., Таідзе М. І., Федароўскага Ф. Ф., Юна К. Ф., Шаўкуненка А. А., Якаўлева В. Н.

Прэзідэнтам Акадэміі мастацтва ССРСР зацверджаны тав. Герасімаў А. М.; віцэ-прэзідэнтамі зацверджаны т. т. Манізер М. Г. і Федароўскі Ф. Ф.

Пастановай Савета Міністраў ССРСР у склад Акадэміі мастацтва ССРСР уключаны: Інстытут жывапісу, скульптуры і архітэктуры імя І. Е. Рэпіна ў Ленінградзе з сярэдняй мастацкай школай пры ім; Маскоўскі дзяржаўны мастацкі інстытут; аспірантура па розных відах выяўленчага мастацтва і мастацтвазнаўства, а таксама бібліятэка, музей, майстэрні, лабараторыі і г. д.

Совет Міністраў ССРСР пастанавіў устанавіць у складзе Акадэміі мастацтва ССРСР навукова-даследчы інстытут тэорыі і гісторыі выяўленчага мастацтва і выдавецтва.

Акадэмія мастацтва ССРСР арганізуе мастацкія выставы; праводзіць конкурсы на лепшыя творы жывапісу, скульптуры і графікі і на лепшыя працы ў галіне тэорыі і гісторыі мастацтва і крытыкі; ажыццяўляе выданне навуковых прац, рэпрадукцый мастацкіх твораў; распаўсюджае вучэбныя праграмы і вучэбныя планы падрыхтоўкі мастакоў вышэйшай кваліфікацыі; прысуджае вучэбныя ступені кандыдата і доктара мастацтвазнаўчых навук.

Заслужаны дзеяч мастацтва БССР В. Волкаў. Эскіз карціны «Савецкія студэнты». Фотарэпрадукцыя Г. Буганкі.

Да 800-годдзя Масквы

Беларускае Дзяржаўнае выдавецтва ў пачатку верасня выпускае зборнік твораў, якія прысвечаны Маскве.

У зборніку ўвойдуць вершы народных паэтаў Беларусі Янкі Купалы і Якуба Коласа, вершы Пётруся Броўкі, Максіма Танка, урывак з пэўна Пімена Панчанкі «Малодасць у паходзе», вершы Пятра Глебі, Аркадзія Куляшова, Алеся Зырцкага, Канстанцін Буйлы, Эдзі Агнiewец, Анатоля Вялюгіна, Міколы Гамолкі, Алеся Бачыла.

Рыгора Няхая, Алеся Астапенкі, Змітрак Кавалёва, урывак з рамана Алеся Стаховіча «Пад мірным небам», урывак з «Неманскіх казак» Янкі Брыля, апавяданне Івана Громовіча і шэраг іншых асобна—12 друкаваных аркушаў.

Матэрыялы і творы пра Маскву вагуюцца ў сваіх версіях у нумарах літаратурна-мастацкіх часопісаў «Полымя» і «Беларусь».

Паездка беларускіх пісьменнікаў у Ленінград

Па запрашэнню Ленінградскага аддзялення Саюза савецкіх пісьменнікаў ССРСР у Ленінград сёння выязджае дэлегацыя беларускіх пісьменнікаў для ўдзелу ў вечарах беларускай літаратуры, якія будуць наладжаны для насельніцтва гераічнага горада Леніна.

Праўленне Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР зацвердзіла дэлегацыю ў складзе народнага паэта БССР, лаўрэата Сталінскай прэміі Якуба Коласа (старшыня дэлегацыі), лаўрэатаў Сталінскай прэміі Аркадзія Куляшова і Пётруся Броўкі; паэтаў Максіма Танка, Пімена Панчанкі, Пілапа Пестрака, Максіма Пужана, драматурга Міхаіла Калімовіча, крытыка Сцяпана Майхровіча і сакратара Праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР Паўла Кавалёва.

Дэлегацыя прабудзе ў Ленінградзе 6—8 дзён, знаёміцца з горадам і працаваць у бібліятэцы імя В. І. Леніна і іншых.

Семінар дырэктараў бібліятэк

Гэтымі днямі ў Дзяржаўнай бібліятэцы імя Леніна адбыўся семінар дырэктараў абласных бібліятэк рэспублікі, скліканы Камітэтам па справах культурна-асветных устаноў пры Совеце Міністраў БССР.

На семінары былі абмеркаваны вынікі сацыялістычнага спаборніцтва бібліятэк за першае паўгоддзе 1947 года і справаздачы дырэктараў Віцебскай і Пінскай аблас-

Фільм аб аднаўленні беларускіх сёл

Група кіноператараў кіностудыі «Беларусьфільм» скончыла здымкі новага дакументальнага фільма «Наваселле». У ім паказана, як з руін падмаюцца сёлы Мінскай, Полацкай, Віцебскай, Брэсцкай абласцей, якія працуюць лепшым будаўні-

чымі бригады, з якой радасцю калгаснікі пакідаюць зямліны і святкуюць нава-селе.

У бліжэйшыя дні фільм «Наваселле» выйдзе на экраны кінатэатраў рэспублікі. (БЕЛТА).

Да росквіту савецкага выяўленчага мастацтва

лістычных краінах. Там адбываецца распад мастацтва. Юродства фармалістычнае мастацтва паказвае чалавека вырэдкам, пазабудзеным пачуццям і думкай. Фармалізм у яго розных разгалінаваннях вядзе да збяднення мастацтва, да бездзейнасці, беспрадметнасці. Сучаснае буржуазнае мастацтва парвала сувязь з народам, служыць карысным інтарэсам буржуазіі, ён упаднік, саванам густам. Такі, напрыклад, лёс парыхкай школы мастакоў, якая ўжо даўно нікога нічому навучыць не можа і ўяўляе найбольш яркі прыклад распаду мастацтва.

Большэвіцкія заўсёды надавалі велізарнае значэнне жывапісу і скульптуры ў духоўным выхаванні народа. У карніцах выдатных рускіх мастакоў-рэалістаў Уладзімір Ільіч Ленін знаходзіў сапраўдныя жывыя, бачны паказ веліч нацыянальнага характару. Вялікая партыя Леніна—Сталіна адкрыла перад усімі народамі нашай краіны шырокія магчымасці для мастацкай творчасці. Сацыялістычны лад стварыў усё ўмовы для росквіту выяўленчага мастацтва ў нашай краіне.

Са здавальненнем адзначаем мы поспехі савецкага выяўленчага мастацтва. Сведчанне гэтаму—шматлікі мастацкія выставы і, у прыватнасці, вялікая ўсеагульная выстаўка, якая адбылася ў мінулым годзе. Мастакі стварылі рад каштоўных твораў. У стварэнні працы і ў гераічным баю за Радзіму жывапісы і скульптары шлі разам з народам, які патхвала большэвіцкай партыі. Нашы мастакі ўзвекачылі

падзвігі савецкіх герояў. Яны адкрываюць новую і новую прыгажосць роднай прыроды. Яны ўпрыгожваюць новы, сацыялістычны побыт.

Савецкае рэалістычнае выяўленчае мастацтва з'яўляецца самым перадавым мастацтвам у свеце, і таму яго неспадкова атрымвае высокае прызнанне. Дэмакратычная грамадскасць за мяжой з захапленнем аддзікаецца аб работах нашых майстроў, бачыць у іх творах і высокую эмістоўнасць і спелае майстэрства.

Але было-б небяспечнай памылкай за-спакойвацца на дасягнутым. Савецкае мастацтва развіваецца ў барацьбе з правамі і адрыжкімі фармалізмам. Эпігоны гілога фармалістычнага буржуазнага мастацтва Захада атручваюць яшчэ сваім ідам чыстае паветра савецкага мастацтва, спрабуюць уплываць на свядомасць нашай мастацкай моладзі. Зусім нецярпіма, што побач з мастацтвам сацыялістычнага рэалізму ў нас існуюць плыні, што прадстаўляюць паклоннікі буржуазнага ўладніцкага мастацтва, якія лічаць сваімі духоўнымі настаўнікамі французскіх фармалістаў Пікасо і Маіса, кубістаў і мастакоў фармалістычнай групы «Бубоны валет», што падзіваецца ў дарэволуцыйныя гады ў Расіі. І гэтыя «мастакі» сваё фармалістычнае выкрутасі і крыўлянні, якія нічога агульнага не маюць з сапраўдным мастацтвам, выдуюць за наватарскае, «дэмае мастацтва». На жаль, многія нашы мастацтвазнаўцы і мастакі яшчэ не ацэнь-

ваюць той шкоды, якую наносіць савецкаму мастацтву адсутнасць дакладнага размежавання паміж мастакамі, якія стаяць на платформе сацыялістычнага рэалізму, і фармалістамі і натуралістамі, якія спрабуюць цягнуць наша мастацтва назад.

У свеце савецкага мастацтва ёсць нішчэ неправераныя, тухлыя куткі. Адтуль ідзе недастойнае савецкіх мастакоў нізкапаклонства перад мастакамі капіталістычнага Захада, які абанкрочыліся.

Невук і рэакцыйны ідэолаг мяшчанскага эстэцтва, праслаўлены А. Эфрас доўгі час абліўваў выдатнае рускае рэалістычнае мастацтва, адно з вялікіх духоўных дасягненняў рускага народа. Здаецца, не аднаго высокадухавога рускага рэалістычнага мастацтва, ён называў яго «правінцыяльным». Ён аддзяляў над творчасцю геніяльных нашых мастакоў, якія з'яўляюцца горадскай наштага народа, над Рэпіным і Сурыкавым.

«У мастацтве... розум шкодны. Добра думаць менш, яшчэ лепш не думаць зусім...»—прапаганду гэтага развіцця невук... А. Эфрас падняе нейкі «мастацтвазнаўца» Н. Пуны. Захапляючыся фармалістычным мастацтвам Захада, нізкапаклончы перад ім, ён пад маскэй «левізні» выклікаў на рускае рэалістычнае мастацтва, «Рэалізм як кірунак бэдздарны»,—абвясчаў гэты прадстаўнік фармалістычнай школы.

Згуртаванне ўсіх лепшых сіл выяўленчага мастацтва, усіх савецкіх мастакоў, якія

стаяць на платформе сацыялістычнага рэалізму, барацьба з бездзейнасцю, апалітычнасцю, з усімі разнавіднасцямі фармалістычнага мастацтва і яго аналагамі, барацьба з нізкапаклонствам перад гітлераўскім мастацтвам буржуазнага Захада—будуць садзейнічаць росквіту выяўленчага мастацтва савецкай краіны.

Пераўтварэнне ўсерасійскай Акадэміі мастацтва ў Акадэмію мастацтва ССРСР стаяць перад савецкім выяўленчым мастацтвам вялікія, адказныя, высокародныя задачы. Гэта, перш за ўсё,—забеспячэнне наўхільнага ўздыму і развіцця савецкага выяўленчага мастацтва ва ўсіх яго формах на базе паслядоўнага ажыццяўлення прынцыпаў сацыялістычнага рэалізму і далейшага развіцця лепшых прагрэсіўных традыцый мастацтва народаў ССРСР і, у прыватнасці, рускай рэалістычнай школы.

Гэта, далей, актыўнае садзейнічанне развіццю творчэсці савецкіх мастакоў, аб'ядноўванню творчай практыкі савецкага выяўленчага мастацтва.

Савецкае мастацтва можа развівацца толькі ў самай шчыльнай сувязі з ідэалогіяй савецкага народа, на базе сацыялістычнага рэалізму. У аснове пытанняў тэорыі, гісторыі мастацтва і мастацкай крытыкі павінна ляжаць марксіска-ленінская метадалогія.

Акадэмія заклікана стаць баявым навуковым цэнтрам у барацьбе з фармалізмам, натуралізмам і другімі правамі сучаснага буржуазнага ўладніцкага мастацтва, з бездзейнасцю і апалітычнасцю ў творчасці

з ілжэнавуковымі ідэалістычнымі тэорыямі ў галіне эстэтыкі.

Акадэмія мастацтва павінна з'явіцца вышэйшай навуковай установай, якая аб'ядноўвае найбольш выдатных дзеячоў у галіне жывапісу і скульптуры. Нам патрэбны людзюна падрыхтаваны, высокакваліфікаваныя кірункі для галеннай савецкай мастацкай моладзі, здольныя выходзіць і ўдзельнічаць у справе савецкага народа і багаццяў будучыню савецкага мастацтва, людзі, вольныя ад нявольніцкага, недастойнага нізкапаклонства перад уіўнымі аўтарытэтамі адсталася, упадніцкага буржуазнага мастацтва, майстры, горды сваім прызнаннем весті наперад савецкае мастацтва як самае перадавое мастацтва свету. З высокай ідэйнасцю савецкія мастакі павінны злучыць і высокую майстэрства.

Цэнтральны Камітэт партыі Леніна—Сталіна ў сваіх гістарычных рашэннях на пытаннях літаратуры і мастацтва даў праграму дзейнасці для ўсяго ідэалагічнага фронту. Ажыццяўляючы гэтыя рашэнні, савецкая літаратура і тэатр ідуць па шляху ўздыму. Наш народ патрабуе ўсямернага задавальнення яго духоўных патрэб, памяншэння яго духоўных багаццяў. У гэтай барацьбе за далейшы росквіт сацыялістычнай культуры павінны заняць варты месца майстры выяўленчага мастацтва нашай краіны.

Стварэнне Акадэміі мастацтва ССРСР—вялікая падзея ў культурным жыцці нашай краіны. Пажадзем Акадэміі плённай работы дзеля добра нашага народа!

(Перадавы артыкул «Праўда» ад 11 жніўня).

Год пасля гістарычнай пастановы ЦК ВКП(б)

Клопаты партыі і савецкай улады аб росквіце беларускай культуры

Прайшоў год з часу прыняцця і апублікавання выдатнага рашэння Цэнтральнага Камітэта ВКП(б) па пытаннях літаратуры і мастацтва, рашэння, якое намяцілі шляхі далейшага развіцця і ідэйнага росту ўсёй нашай савецкай культуры.

Гістарычная пастава ЦК ВКП(б) і даклад тав. Жданова аб часопісах «Звязда» і «Ленінград» з'явіліся праграмай работы ўсяго шматнацыянальнага атрада савецкай літаратуры. Гэтыя рашэнні падкрэслілі, што «слова савецкай літаратуры, самай перадавой літаратуры ў свеце, заключаецца ў тым, што яна з'яўляецца літаратурай, у якой няма і не можа быць нічога ітарэсаў, апроча ітарэсаў народа, ітарэсаў дзяржавы. Задача савецкай літаратуры заключаецца ў тым, каб дапамагчы дзяржаве правільна выхоўваць моладзь, адказаць на яе запатрабаванні, выхоўваць новае пакаленне будзённых, якое верыць у сваю справу, не палохаецца перахода, гатовы пераадолець усялякія перашкоды».

Пісьменнікі нашай рэспублікі сустрэлі рашэнні ЦК ВКП(б) і даклад тав. Жданова аб часопісах «Звязда» і «Ленінград» як праграмныя дакументы, якія з'яўляюцца стварэннем высокай ідэйнай і мастацкай каштоўнасці, актыўна ўтвараюць сваё творчасцю ў жыцці, дапамагаюць народу паспяхова ісці наперад па шляху ажыццяўлення планаў новай Сталінскай пяцігодкі.

Гэтыя дакументы зрабілі жыццёвымі ўплыў на развіццё беларускай літаратуры. У творчасці нашых пісьменнікаў значнае месца пачалі займаць творы аб гераічных дзеяннях савецкага грамадства, аб працы і подзвігу савецкіх людзей. Рашэнне ЦК ВКП(б) вызначыла ідэйны напрамак барацьбы, дало разгорнутую праграму пісьменнікам усіх жанраў літаратуры, вызначыла шляхі ўздзеяння літаратуры.

Наша пісьменніцкая арганізацыя як ніколі адчула вялікія клопаты партыі аб развіцці літаратуры і яе кадраў. Цэнтральны Камітэт Комуністычнай Партыі (большэвіцкай) Беларусі цікавіцца ўсімі бакамі жыцця і работы пісьменніцкай арганізацыі, удзяляе нам вялікую ўвагу. Пры дапамозе ЦК КП(б) у ажыццяўленні рашэння ЦК ВКП(б) прароблена значная арганізацыйна-творчая работа, якая дала ўжо свае станоўчыя вынікі.

Народны пэтр Беларусі Якуб Колас напісаў вялікае мастацкае палатно — пэму «Рыбакова хата». Гэта твор пра Заходнюю Беларусь, што на працягу 20-ці год знаходзілася пад уладай панскай Польшчы, твор пра здзейсненую мару народа, які верыў у сваё вызваленне. Вялікая тэма ўз'яднання беларускага народа ў адзінай беларускай савецкай дзяржаве ярка раскрываецца ў гэтым эпічным творы. Якуб Колас напісаў і выдаў кнігу вершаў «Мой дом», у якім апавядае пра дні радаснага вызвалення беларускага народа з нямецкай няволі і пра першыя дні станаўлення мірнага жыцця. Цяпер народны пэтр збірае матэрыял аб усенародным партызанскім руху ў перыяд Айчынага вайны і будзе пісаць на гэту тэму вялікую аповесць.

Тэмам сучаснага жыцця ў пасляваеннай Беларусі прысвечаны многія новыя творы нашых пэтраў. Пятрусь Броўка выдаў зборнік вершаў «У роднай хаце». За пэма «Хлеб» і «Думы пра Маскву», а таксама за некалькі сваіх выдатных першаў пэту прысуджана Сталінская прэмія другой ступені.

Павел КАВАЛЁЎ, сакратар Праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР

Апублікаваны ў беларускім друку новыя пэмы і вершы А. Куляшова, М. Танка, П. Панчанкі, П. Пестрака, М. Лужаніна, К. Булы, А. Бялевіча, Выраслі і ўзмож- нелі пэтычныя галасы В. Віткі, А. Зарыцкага, Э. Агняцвэ, К. Кірзенкі, Р. Сабаленкі, Х. Малышкіна, К. Цітова і інш.

У пэзью прыйшлі новыя пэтычныя сілы. Заўважаецца рост нашай моладзі (А. Вялюгіна, М. Гамолка, А. Бачыла, П. Прануза, М. Аўрамчык, А. Бурдэль, Н. Гарулёў, А. Астапенка, Зм. Кавалёў, У. Шахавец і інш.), якая ідзе ў літаратуру з тэмай сучаснасці, імкнецца сказаць сваё слова аб сённяшнім жыцці і патхнёнай працы свайго народа.

І калі ў пэзью мы маем несумненныя поспехі, якія сведчаць пра тое, што літаратура імкнецца ісці ў нагу з жыццём, заглядае ў будучае, то проза і драматургія наша яшчэ вельмі адстаюць. Што мы маем у гэтых галінах?

Хочацца адзначыць адну станоўчую для нашай літаратуры рысу: беларускія пісьменнікі правільна падкрэсліваюць, праўда, толькі ў некаторых сваіх творах, што нашы людзі, якія перажылі ўсе нягоды вайны, вярнуўшыся на разбураную зямлю, не разгубіліся, не ўпалі духам, а прадаўжаюць свой самаахвярны подзвіг. У гэтым сэнсе набывае цікавасць раман А. Стахоўна «Пад мірным небам». Гэты твор ахоплівае найбольш важныя моманты калгаснага жыцця пасляваеннага часу. Галоўнымі героямі ў ім з'яўляюцца былыя флантанкі, якія аднаўляюць родную вёску, разбураную ворагам.

На гэтую-ж тэму напісана аповесць Ус. Краўчанкі «Станаўленне» і многа добрых апавяданняў маладых празаікаў І. Мележа, Я. Брыля, А. Кулакоўскага, І. Грамовіча, Юр. Рудзько, І. Шамкіна, М. Лупскава, М. Лобана і інш.

У Беларусі ствараюцца зусім новыя галіны прамасловаці: аўтамабільная, трактарная і інш. Вельмі важна, каб гэты зусім новы для беларускай літаратуры тэма хутэй знайшла вартае раскрыццё. Пакуль што мы маем толькі асобныя вершы і нарысы пра гэтыя новабудовы. З'явілася і аповесць М. Паслядовіча «Цёплае дыханне».

Вельмі важна адзначыць яшчэ адну рысу, характэрную для сённяшняга стану беларускай літаратуры. Гутарка ідзе пра пашырэнне тэматыкі нашых пісьменнікаў. Малады пісьменнік Т. Хадкевіч апублікаваў аповесць «Братэрства». У гэтым творы расказваецца пра інтэрнацыянальную са- лідарнасць людзей розных краін, якія знаходзіліся ў час вайны ў фашыскай няволі. Савецкія людзі, героі гэтай аповесці, — перадавыя ў сваіх поглядах на жыццё. Пісьменнік кажавае перавагу савецкага чалавека над чалавекам капіталістычнага свету.

Малады пісьменнік Юр. Рудзько ў апублікаванай аповесці «Пястаўская зямля» расказвае пра жыццё ў адроджанай Польшчы, пра тое, які нашы суседзі будуюць новае жыццё на новых дэмакратычных пачатках.

Неабходна прадаўжаць гэтыя добрыя пачаткі і ўсмярна пашыраць тэматыку.

У галіне драматургіі заслугоўвае ўвагі пэса маладога драматурга А. Маўзона «Канстанцін Заслонаў», пастаўка якой ажыццэўлена тэатрам імя Янкі Купалы. Па пэсе «Канстанцін Заслонаў» тэатр стварыў сапраўды патрыятычны спектакль, які раскрывае рысы нашага гераічнага народа, рысы новага савецкага чалавека, яго веліч, любоў і адданасць Радзіме. Новыя шматкратныя пэсы напісалі М. Клімовіч, Ц. Крысько, Юр. Рудзько, аднаактыўныя пэсы — І. Гурскі, Я. Маўр і інш. Над новымі пэсамі працуюць К. Крапіва, П. Глебка, В. Вольскі, А. Кучар і інш. Трэба спадзявацца, што конкурсу на лепшую сучасную пэсу, першы тур якога выдаўня скончыўся, несумнення ўзагаціць нашу беларускую драматургію новымі каштоўнымі творамі.

Аднак усе гэтыя дасягненні могуць сведчыць толькі аб некаторым уздыме беларускай літаратуры і з'яўляюцца не- калі што вельмі нязначнымі ў параўнанні з тымі вялікімі задачамі, якія пастаўлены партыяй і народам перад савецкай літаратурай і ў тым ліку перад беларускай савецкай літаратурай.

Надаўня Цэнтральны Камітэт КП(б) Беларусі абмеркаваў пытанне аб рабоце Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР, рэдакцый часопісаў «Полымя» і «Беларусь», а таксама газеты «Літаратура і мастацтва», аб тым, якія выконваюць пастава ЦК ВКП(б) аб часопісах «Звязда» і «Ленінград». У адпаведных паставах вызначаны неадкладныя задачы беларускай літаратуры і меры па іх ажыццяўленню.

У паставе ЦК КП(б) аб рабоце Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі зусім справядліва ўказана, што Саюз пісьменнікаў БССР яшчэ не зрабіў карэнага пералому ў сваёй рабоце, не зрабіў усіх неабходных вывадаў з паставы ЦК ВКП(б) аб часопісах «Звязда» і «Ленінград».

Пісьменнікі Беларусі не стварылі яшчэ значных кніг аб барацьбе беларускага народа супроць нямецка-фашысцкіх захопнікаў, не напісалі новых кніг аб вялікіх новабудовых БССР, не ўславілі яшчэ гераічную працу калгаснага сялянства, не стварылі кніг аб развіцці беларускай савецкай культуры. Пісьменнікі не аказалі дапамогі былым кіраўнікам партызанскай барацьбы ў Беларусі ў справе падрыхтоўкі да друку іх дзёнікаў і ўспамінаў. Вельмі слаба прапагандаецца ў беларускай літаратуры ідэя савецкага патрыятызма, пачуццё савецкай нацыянальнай годнасці.

Сур'ёзную ўвагу пісьменніку звяртае партыя на адлюстраванне ў сваіх творах сацыялістычнага будаўніцтва ў заходніх абласцях БССР. Трэба паказаць працы класавыя барацьбы, якая там адбываецца, працэсы перахавання працоўных заходніх абласцей у духу савецкай ідэалогіі.

Перад нашай літаратурай стаіць неадкладная задача — стварыць высокаідэйныя мастацкія творы аб нябачаным працоўным уздыме і гераічных подзвігах працоўнай калгаснай вёскі. Беларуская вёска сённяшняга дня зусім новая: яна неупыня ўзбройваецца перадавой тэхнікай, расце культура самой гаспадаркі, растуць людзі. Аблічча новай сацыялістычнай

вёскі вымагае ад нашых пісьменнікаў праўдзівых, яркіх, змястоўных кніг. Асабліва востра стаіць у беларускай літаратуры пытанне пра дзіцячую літаратуру. У гэтай галіне стала працуе зусім нязначная колькасць пісьменнікаў. Не выхоўваюцца новыя кадры пісьменнікаў, якія пішуць для дзяцей. ЦК КП(б) звярнуў увагу пісьменнікаў Беларусі на неабходнасць стварэння высокаідэйных кніг для дзяцей і юнацтва.

Вельмі слабым у часткам у рабоце Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі была літаратурная крытыка, стан якой прадаўжае заставацца незадавальняючым. Саюз савецкіх пісьменнікаў павінен накіраваць работу крытыкаў і літаратурна-навуковую ў належным напрамку, паклочыць з беспринцыповай угодніцкай і апалітычнай «крытыкай». Перад крытыкамі Беларусі неабходна паставіць задачу павышэння іх тэарэтычнага ўзроўню і качацова выкарніць элементы групаўшчыны, угодніцтва і апалітычнасці.

Зараз, кіруючыся ўказаннямі ЦК КП(б)Б, нашы пісьменнікі ўмоцнена і інтэнсіўна працуюць над новымі творамі. Вялікі раман аб усенародным партызанскім руху піша М. Лынькоў. Разам з К. Крапівай М. Лынькоў працуе таксама над сцэнарным мастацкага фільма аб усенародным партызанскім руху. Раман «Усход» аб вызваленні Беларусі з-пад нямецка-фашыскага ярма піша М. Паслядовіч. Над раманам аб партызанскім руху І. Гурскі. Ён заканчвае таксама пэсу на матэрыяле вялікіх аднаўленчых работ у пасляваеннай сельскай гаспадарцы. Пэму аб пяцігоддзі піша В. Вітка, над пэмай аб трактарным заводзе працуе Э. Агняцвэ. Аповесць на партызанскую тэму піша Я. Шахаўскі. Ус. Краўчанка заканчвае першую частку аповесці «Рыгор Шабай», на матэрыяле гераічнай дзейнасці партызан-падрыўніка Героя Савецкага Саюза Грыгорыя Такуева. Над раманам пра вучоных працуе Ул. Шахавец. Новыя аповесці для дзяцей пішуць Я. Маўр, А. Якімовіч, А. Міронаў.

Саюз савецкіх пісьменнікаў Беларусі пачаў аказваць дапамогу былым кіраўнікам партызанскіх злучэнняў і падпольных партызанскіх камітэтаў у літаратурнай апрацоўцы багацільнага матэрыяла іх дзейнасці. Пісьменнікі А. Кулакоўскі, Р. Няхай, П. Чарных і інш. прыступілі да літаратурнай апрацоўкі запісак і дзёнікаў пасобных удзельнікаў партызанскага руху. Гэтую работу неабходна весці як мага энергійней, каб багаты матэрыял кіраўнікоў партызанскага руху хутэй зрабіўся здабыткам усяго народа.

Трэба спадзявацца, што беларускія пісьменнікі, улічышы сур'ёзныя недахопы ў сваёй рабоце, у бліжэйшым будучым напишуць такія творы, якія будуць дапамагаць партыі выхоўваць у людзях высокі пачуццё савецкага патрыятызма, савецкай годнасці, такія кнігі, якія чакае народ.

Пад кіраўніцтвам комуністычнай партыі беларускія савецкія літаратары, патхнёныя ідэямі Леніна — Сталіна, пераадолеюць адставае беларускай літаратуры і будучы дастойна несіць сваю вахту на ідэалагічным фронце, напишуць да 30-годдзя савецкай улады і 30-годдзя БССР новыя высокаідэйныя мастацкія творы.

Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя адкрыла шырокія магчымасці для развіцця культуры і мастацтва ў нацыянальных рэспубліках. Яна вызвала народы Савецкага Саюза не толькі ад сацыяльнага, але і нацыянальнага прыгнёту і тым самым садзейнічала шпаркаму росту культуры прыгнечаных раней народаў.

Партыя і ўрад з першых дзён існавання савецкай улады, калі краіна пасля грамадзянскай вайны яшчэ знаходзілася ў цяжкім эканамічным становішчы, клапаціліся аб развіцці беларускай літаратуры і мастацтва.

Аб гэтым красамоўна гавораць факты. Ужо ў верасні 1921 года быў адкрыты І-шы Беларускі Дзяржаўны драматычны тэатр, пачалі выходзіць беларускія газеты, кнігі беларускіх пісьменнікаў, адкрыліся бібліятэкі і іншыя культурна-асветныя ўстановы. Асабліва ўвага была звернута на развіццё і росквіт тэатральнага мастацтва, якое за дваццаць год дамаглося выдатных поспехаў. Напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны ў рэспубліцы працавала 20 прафесійных тэатральных калектываў, сямі іх — Беларускі Дзяржаўны тэатр оперы і балета, Беларускі Дзяржаўны драматычны тэатр — у Мінску, Беларускі Дзяржаўны драматычны тэатр — у Віцебску, Дзяржаўны Рускі драматычны тэатр БССР, Дзяржаўны Юўрэйскі тэатр і іншы.

У абласных цэнтрах працавалі 11 Дамоў народнай творчасці. Беларусь мела 19 музычных школ, 4 музычных вучылішчы і Беларускую Дзяржаўную кансерваторыю. У 1940 годзе адкрылася Дзяржаўная карцінная галерэя, дзе была сабрана вялікая калекцыя карцін беларускіх і рускіх мастакоў, а таксама майстроў заходняга жывапісу.

Беларуская кінематографія ў даваенныя гады паставіла рад выдатных фільмаў: «Балтыйскі», «Шукальнік шчасця», «Дачка радзімы» і іншыя.

У рэспубліцы выдавалася 197 газет. Значных поспехаў дамаглося пісьменнікі Беларусі. Іх заслугі ў галіне літаратуры належным чынам аданіў савецкі ўрад і грамадства. Янка Купала, Якуб Колас, Кандрат Крапіва, Змітрок Бядуля, Пятрусь Броўка, Пётр Глебка, Міхась Лынькоў, Эдуард Самуйленак былі ўзнагароджаны ардамі Савецкага Саюза за поспехі ў развіцці літаратуры яшчэ ў даваенныя гады.

Дзякуючы савецкай уладзе выдатныя беларускія дзеячы мастацтва і літаратуры набылі шырокую вядомасць у братніх рэспубліках.

Адразу-ж пасля вызвалення рэспублікі ад гітлераўскай захопнікаў беларускі народ пад кіраўніцтвам большэвіцкай партыі і савецкай улады ўзяўся не толькі за аднаўленне прамасловаці, сельскай гаспадаркі, але і за стварэнне яшчэ большага багацця культуры.

Партыя і ўрад побач з аднаўленнем і ўздымам народнай гаспадаркі, штодзённа клапаціліся аб культурным будаўніцтве, аднаўленню культурных устаноў, развіцці літаратуры і мастацтва.

Зноў пачалі працаваць Беларускі Дзяржаўны оперны тэатр, Дзяржаўны драматычны тэатр імя Янкі Купалы і Якуба Коласа, Дзяржаўны Рускі драматычны тэатр БССР, тэатр імя Ленінскага камсамола, Дзяржаўны Юўрэйскі тэатр БССР і шэсць абласных тэатраў. Аднавілі сваю работу Белдзяржэстрада, кансерваторыя, дзве тэатральныя студыі, харэагра-

фічнае вучылішча, пяць музычных вучылішч, 11 музычных школ, кіностандыя і арганізаваны тэатральны інстытут. Кіносетка Беларусі на 1 ліпеня 1947 года налічвала 552 кіностандыі, з якіх 175 — гарадскога тыпу. На вёсках працуюць 377 кіностановак, у тым ліку 250 — гукавых.

Значных поспехаў мы дасягнулі ў справе друкаванай прапаганды. Цяпер у рэспубліцы выдаецца 193 газеты і часопісы, не лічычы шматтыражак. Аб'ём літаратуры, якая выходзіць на беларускай мове, роўны даваеннаму.

Беларускія пісьменнікі ў пасляваенныя гады напісалі рад высокамастацкіх твораў. Сярод іх вылучаецца пэма Якуба Коласа «Рыбакова хата», цыкл першаў Аркадзя Куляшова, прысвечаных тэме аднаўлення Беларусі, вершы Максіма Танка, пэса М. Клімовіча «Георгі Скарына», аповесць М. Паслядовіча «Цёплае дыханне», пэса А. Маўзона «Канстанцін Заслонаў» і іншыя.

Толькі ў пасляваенны перыяд за выключныя заслугі ў справе развіцця беларускага нацыянальнага мастацтва і літаратуры Сталінскімі прэміямі адзначаны народны пэтр БССР Я. Колас, народны артыст БССР П. Мадануў, пэты А. Куляшоў, П. Броўка, народны мастак БССР З. Азгур і іншыя.

Робілікам літаратуры і мастацтва беларускі народ выказаў вялікі давер і выбраў з іх асродкаў 15 чалавек дэпутатамі Вярхоўнага Савета БССР. Сярод абраннікаў — народны пэтр БССР Якуб Колас, драматург К. Крапіва, пэты А. Куляшоў, П. Броўка, М. Танк, народныя артысты БССР І. Балоцін, І. Ждановіч, кампазітар А. Багатыроў, мастак І. Ахрэмчык і іншыя.

Пра вялікія клопаты партыі і ўрада аб беларускай культуры гавораць і асігнаванні, якія адлучаны на ўтрыманне бібліятэк, раённых дамоў культуры, хат-чытальняў і іншых культурна-асветных устаноў. Выдаткі на культурныя мерапрыемствы ў гэтым годзе складуць 34,5 мільёна рублёў супроць 26,1 мільёна рублёў у 1946 годзе. Звыш 20 мільёнаў рублёў асігнавана на ўтрыманне тэатраў і музычных устаноў БССР.

Ва ўзаіцы культурнага ўзроўню працоўных вялікую ролю павінны будучы адыграць клубы, бібліятэкі, хат-чытальні, музеі і г. д. Сетка гэтых устаноў значна пашырыцца, на абсталяванне іх будуць затрачаны значныя асігнаванні. Колькасць бібліятэк у параўнанні з 1940 годам узрасце на 29,4%, хат-чытальняў — на 20,9%, музеяў — на 16,7%.

Шырокае развіццё ў гэтай пяцігодцы атрымае тэатральнае і музычнае мастацтва. У канцы пяцігодкі ў рэспубліцы будуць працаваць 9 рэспубліканскіх і 10 абласных тэатраў, 9 музычных калектываў, аб'яднаных Дзяржаўнай філармоніяй, 13 дамоў народнай творчасці.

Намячаецца будаўніцтва 20 кінозатраў, у тым ліку, у Мінску — 2 кінозатры на 1000 месц кожны, у Гомелі — кінозатры на 900 месц, у Баранавічах, Мазырах, Маладзечна — на 500 месц.

Ажыццяўленне мерапрыемстваў, якія намечаны пяцігодковым планам у галіне культурнага будаўніцтва, створыць спрыяльную глебу для яшчэ большага росту творчых сіл і дараванняў беларускага народа.

Партыя большэвікоў — кіраўнік савецкай літаратуры

Яшчэ ў 1905 годзе В. І. Ленін геніяльна вызначыў сутнасць літаратуры, якую выклікае да жыцця сацыялістычная рэвалюцыя:

«Гэта будзе свабодная літаратура, таму што не кар'ясылісты і не кар'ера, а ідэя сацыялізма і спачуванне працоўным будучы агуртоўваць новыя і новыя сілы ў яе радзі. Гэта будзе свабодная літаратура, таму, што яна будзе служыць не прасі- чанай гераіні, не «верхнім дзесяці тысячам», што сумуюць і пакутуюць ад тласці, а мільёнам і дзесяткам мільёнаў працоўных, якія складаюць красу краіны, яе сілы, яе будучыню. Гэта будзе свабодная літаратура, што апядае апошняе слова рэвалюцыйнай думкі чалавечата востпам і жыццёй працы сацыялістычнага пролетарыята, якая стварае сталае ўзаема- дзейства паміж востпам мінулага (навуковы сацыялізм, што завяршыў развіццё сацыялізма ад яго прымітывных утанічных форм) і востпам сучаснага (сучасная барацьба таварышчэ рабчых) (Ленін, «Партыйная арганізацыя і партыйная літаратура»).

Прадбачанне Леніна абылося. Толькі савецкая літаратура — сапраўды свабодная літаратура свету. Ідэя сацыялізма зрабілася не баявым сцягам.

Разглядаючы слаўны трыццацігадовы шлях савецкай літаратуры, мы выяўляем на кожным этапе яе развіцця кіруючую ролю большэвіцкай партыі. Яна натуральна выявіла з таго вялікага значэння, якое адводзіў Ленін і Сталін літаратуры, як адной з форм ідэалогіі ў справе пабудовы комуністычнага грамадства.

«Савецкая літаратура развілася і мацнела ў барацьбе з воражымі ўплывамі ў мастацтве — са спробамі рэстаўрацый такіх крыла індывідуалістычных кірункаў у мастацтве, як сімвалізм і акмеізм, з лі- таратурнымі групамі «Серапіяны братаў»,

Юр. ВАСІЛЬЕЎ

«Перавал» і другімі, падобнымі да іх, якія правялі сваю рэакцыйную сутнасць у прапагандзе незалежнасці літаратуры ад палітыкі, у лозунгах «чыстага мастацтва», у прапагандзе гнілага апалітызма, мішчавства і пошласці; з эстэтыка-фармалістычнымі тэндэнцыямі ў літаратуры, з правамі натуралізма» (газета «Культура і жыццё» № 7, 1947 г.).

Ужо ў першыя гады савецкай улады паўстала пытанне аб характары новай сацыялістычнай культуры (у тым ліку і літаратуры), аб шляхах яе развіцця.

У 1917 годзе быў арганізаваны «Пролеткульт». Пролеткультыіцы лічылі, што «чыстая пролетарская» культура не мае патрэбы ў багацейшай спадчыне мінулага. Адрыв ад мас, ад партыі, каставая замкнёнасць характарыстала дзейнасць гэтай арганізацыі. Выступаючы за «аўтаномію» сваёй арганізацыі, за адрыв яе ад партыі, пролеткультыіцы тым самым ігнаравалі важнейшы ленынска-сталінскі прынцып партыйнасці літаратуры, імкнуліся паставіць сваю арганізацыю па-за партыйным уплывам.

Ленін рэзка выступіў супроць ілжывых тэорыяў і шкоднай практыкі «Пролеткульты». У праекце рэзалюцыі 1-га Усерасійскага з'езда пролеткульты (2—12 кастрычніка 1920 г.) ён выраза сфармуляваў адносны партый пролетарыята да культурнай спадчыны, вызначыў шлях развіцця савецкай культуры.

«Марксізм, — пісаў Ленін, — заваяваў сваё сацыялістычнае значэнне як ідэалогіі рэвалюцыйнага пролетарыята тым, што ён, марксізм, ні ў якім разе не ад-

кінуў каштоўнасці заваёвы буржуазнай эпохі, а, наадварот, засвоіў і перапрацаваў усё, што было каштоўнага ў больш чым двухтысячагадовым развіцці чалавечай думкі і культуры».

Нават у самыя цяжкія гады грамадзянскай вайны Ленін і Сталін правялі ў вялікай клопаты аб савецкай літаратуры. Адна з выдатных сведчанняў гэтага з'яўлення адносны правадзёру партыі да Горкага. Вядома, што ў першыя гады пасля Кастрычніка Горкі дапусціў рад памылак у ацэнцы сацыялістычнай рэвалюцыі, не здолеў адрозніваць яе вялікае сацыялістычнае значэнне.

Ленін і Сталін былі сябрамі Горкага. Але яны былі па-большэвіцку прычыновымі да памылак пісьменніка, дапамагалі яму пазбавіцца ад іх. Дружба з Леніным і Сталінам зрабіла вырашальны ўплыў на фармаванне геніяльнага мастака пролетарыята.

Разграміўшы сілы інтэрвенцыі і белагарадзейшчыны, закончыўшы грамадзянскую вайну, маладая савецкая дзяржава ўступіла ў новы перыяд свайго развіцця. 1921—25 г.г. — перыяд пераходу на мірную працу па аднаўленню народнай гаспадаркі. У гэтых умовах узраста роля друкаванага слова.

XIII з'езд РКП(б), які адбыўся ў маі 1924 года, прыняў надзвычайную рэзалюцыю аб друку.

19 пункт рэзалюцыі прысвечаны мастацкай літаратуры. Адзначаючы, што агульны культурны ўздым мас выклікаў нябачанай раней прыход рабочых і сялян у літаратуру, партыя ставіла пытанне аб аказанні ім дапамогі, аб стварэнні ўмоў для сур'ёзнай мастацкай і палітычнай работы над словамі.

Рэзалюцыя падкрэслівала, што асабліва важна мець «вытрыманую партыйную

крытыку, якая, вылучаючы і падтрымліваючы таленавітых савецкіх пісьменнікаў, разам з тым указвала-б на іх памылкі... Рэзалюцыя ўказвала: і на неабходнасць узмацнення партыйнага кіраўніцтва літаратурнай і забеспячэння строгай ідэалагічнай вытрыманасці аспішань.

У 1925 годзе ўжо можна было знайсці першыя вынікі работы савецкіх пісьменнікаў. Да гэтага часу Маякоўскі стварыў сваю цудоўную пэму «В. І. Ленін». Ім-жа былі напісаны такія выдатныя творы, як «Лева марш», «150

